

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ТРОСТЯНСЬКА ЯРОСЛАВА ІВАНІВНА

УДК 343.13

**ВИЗНАННЯ І ВИКОНАННЯ В УКРАЇНІ
ВИРОКІВ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Удалова Лариса Давидівна,
Національна академія внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Попелюшко Василь Олександрович,
Національний університет «Острозька академія»,
завідувач кафедри правосуддя та кримінально-правових дисциплін

кандидат юридичних наук, доцент
Баулін Олег В'ячеславович,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін

Захист відбудеться «10» жовтня 2011 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, Солом'янська площа, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП-680, м. Київ, Солом'янська площа, 1

Автореферат розісланий «6» вересня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Є. Користін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Укладення Україною все більшої кількості міжнародних договорів про правове співробітництво та правову допомогу у сфері кримінального судочинства, зокрема про передачу засуджених для подальшого відбування покарання у державі громадянства, ставить перед судами доволі складне завдання застосування норм національного законодавства у справах про визнання вироків іноземних держав і виконання їх на території нашої держави.

Чинний Кримінально-процесуальний кодекс України окремо не регулює порядок розгляду справ зазначеної категорії, що призводить до значних розбіжностей при вирішенні судами таких питань, як визначення підсудності, розгляд справи судом колегіально чи одноособово, визначення обсягу процесуальних прав засудженого та процесуального порядку розгляду справи. Суди також повинні керуватися відповідними чинними міжнародними договорами України, що створює певні проблеми, оскільки потрібно враховувати дату набрання чинності договором не лише стосовно України, але й держави винесення вироку. При цьому механізму офіційного оприлюднення таких дат немає. Встановити їх можна лише шляхом запиту до Міністерства закордонних справ України.

Вивченням практики встановлено, що суди України, розглядаючи подання про приведення вироків іноземних судів у відповідність із національним законодавством з метою передачі засудженої особи для відбування покарання на території України, в цілому дотримуються норм кримінально-процесуального закону та відповідних міжнародних договорів. Разом з цим прогалини у чинному КПК, низький рівень доступності правової інформації стосовно міжнародних договорів України та їхнього статусу призводить до помилок і проблем, які, у тому числі, шкодять міжнародному іміджу нашої держави.

Проблемам визнання і виконання в Україні рішень вироків іноземних судів присвячені праці відомих науковців країн-членів СНД та колишнього СРСР: А.С. Александрова, А.Г. Артюха, В.П. Божьева, В.М. Волженкіної, К.Є. Колибаба, І.І. Лукашука, В.Т. Савицького, В.Ш. Табалдієва, Ю.П. Яновича. Також у дослідженні використовувалися наукові праці в галузі українського кримінально-процесуального та міжнародного права: Ю.П. Аленіна, С.А. Альперта, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, О.В. Бауліна, В.І. Борисова, О.І. Виноградової, В.І. Галагана, В.М. Гребенюка, В.А. Гринчака, Ю.М. Грошевого, В.Г. Гончаренка, В.С. Зеленецького, Н.С. Карпова, М.В. Костицького, В.С. Кузьмічова, В.К. Лисиченка, В.В. Леоненка, Л.М. Лобойка, В.З. Лукашевича, Є.Д. Лук'янчикова, А.Г. Маланюка, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, В.В. Молдована, В.Т. Нора, В.В. Назарова, Г.М. Омеляненко, М.А. Погорецького, В.О. Попелюшка, А.С. Сизоненка,

С.М. Стахівського, В.М. Тертишника, О.С. Ткачука, В.П. Шибіки, М.Є. Шумила.

Разом з тим, до теперішнього часу залишаються не повною мірою вирішеними питання процесуального порядку визнання і виконання в Україні рішень вироків іноземних судів, а особливо процедури приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України. Таким чином, актуальність зазначеної проблеми, як із теоретичної, так і з практичної точок зору, визначили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на основних положеннях Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (затв. Указом Президента України від 10.05.2006 р. №361/2006) та Концепції реформування кримінальної юстиції України (затв. Указом Президента України від 08.04.2008 р. №311/2008, є складовою частиною наукових досліджень Міністерства внутрішніх справ України – відповідає Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 роки (затв. наказом МВС України від 29.07.2010 р. №347); включено до планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2009–2011 рр.

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є вдосконалення теорії кримінального процесу з цих питань, вироблення на цій основі пропозицій до кримінально-процесуального законодавства в частині механізму визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких завдань:

- вивчити й узагальнити різні наукові позиції, висловлені науковцями з приводу визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів;
- здійснити теоретичне узагальнення правової природи визнання і виконання вироків іноземних судів;
- розкрити поняття та особливості визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів;
- визначити правову основу визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів;
- розробити класифікацію принципів передачі засуджених осіб, що передаються в державу громадянства для відбування покарання;
- розкрити процесуальні особливості приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України;
- вивчити особливості застосування амністії, помилування під час приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України;
- з'ясувати практику формування складу суду для розгляду справ щодо визнання і виконання вироків іноземних судів;
- визначити проблемні ситуації, пов'язані з реалізацією процесуальних права засудженого під час розгляду справ, і запропонувати їх вирішення;

– сформулювати пропозиції стосовно вдосконалення правових основ визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів.

Об'єкт дослідження – кримінально-процесуальні правовідносини, що виникають при визнанні і виконанні в Україні вироків іноземних судів.

Предмет дослідження – визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять положення діалектики про співвідношення загального, окремого та особливого, про взаємозв'язок і взаємообумовленість соціальних процесів. Для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження, у роботі були використані загальнонаукові і спеціальні методи.

Діалектичний метод як загальний метод наукового пізнання та *історичний метод* дозволили розглянути усі питання теми в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємообумовленість, дослідити правову природу визнання і виконання вироків іноземних судів, історичні етапи його зародження та розвитку (розділ 1). *Метод системного аналізу* був використаний для аналізу стану сучасного кримінального процесу, законодавчих актів, міжнародних договорів, наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених щодо визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів; *порівняльно-правовий метод* використовувався при порівнянні норм кримінально-процесуального права України та законодавства інших країн (розділ 2, 3); *логіко-юридичний метод* використовувався під час дослідження норм діючого КПК та проектів нового КПК України, що дало змогу сформулювати доповнення та пропозиції з урахуванням відповідного законодавства (розділ 2, 3); *статистичний метод* був використаний для визначення місця діючих міжнародних актів та міжнародно-правових договорів про взаємну правову допомогу в кримінальних справах з цих питань та при виробленні пропозицій щодо вдосконалення деяких норм як міжнародного, так і кримінально-процесуального права України (розділ 2, 3).

Нормативною базою дослідження є Конституція України, чинний Кримінально-процесуальний кодекс України, закони України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. та «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів» від 29.11.2001 р. та інші законодавчі акти, міжнародні договори України, постанови Пленуму Верховного Суду України, а також проект КПК України, розроблений робочою групою з питань реформування кримінального судочинства, створеною відповідно до Указу Президента України, процесуальне законодавство ряду іноземних країн (Російської Федерації, Киргизької республіки, Федеративної республіки Німеччини).

Обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій визначаються і забезпечуються *емпіричною базою дослідження*, яку становлять узагальнені результати вибіркового дослідження судової практики України, зокрема, проанкетовано 218 суддів судів різних інстанцій; проаналізовано 17 справ, пов'язаних з визнанням і виконанням в Україні вироків іноземних судів; міжнародних договорів та угод

про взаємну правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; аналіз Постанов Пленуму Верховного Суду України із зазначеного питання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що ця робота є одним із перших в Україні монографічним дослідженням теоретичних і практичних питань визнання і виконання вироків іноземних судів.

У дослідженні сформульовано ряд нових положень і висновків, які мають істотне значення для теорії кримінального процесу та юридичної практики. До найбільш суттєвих із них слід віднести такі:

вперше:

- запропоновано авторське визначення поняття передача осіб, засуджених до позбавлення волі для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, під яким розуміють акт міжнародної співпраці, що реалізується на основі міжнародного і внутрішньо державного законодавства та полягає в передачі особи, що вчинила злочин і засуджена однією державою, іншій державі, громадянином якої є засуджений, для виконання покарання у вигляді позбавлення волі;

- визначено принципи інституту передачі засуджених осіб в державу її громадянства для відбування покарання;

- обґрунтовується доцільність використання в проекті КПК України широковживаний у міжнародних договорах термін «рішення, що набрали законної сили» з обов'язковим застереженням, що на момент передачі для виконання не здійснюється їх судовий перегляд;

- запропоновано перелік супровідних документів до клопотання про прийняття для виконання судового рішення у кримінальній справі;

- обґрунтовано висновок, що під час приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України суд: повинний врахувати висновки, що ґрунтуються на фактах, які ясно викладені або припускаються в рішенні, прийнятому державою винесення вироку; не може замінювати міру покарання, що передбачає позбавлення волі, грошовим штрафом; зараховує у строк покарання весь період, впродовж якого засуджена особа була позбавлена волі; не може посилювати кримінальне покарання засудженої особи і не повинна вважати обов'язковими жодні мінімальні строки позбавлення волі, які законодавство держави виконання вироку може передбачати за вчинення злочину або злочинів;

- обґрунтовано, що процесуальний порядок звернення вироку до виконання, після приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України, в чинному законодавстві не передбачено, а тому таке виконання слід проводити на основі діючого КПК, тобто процедура виконання повинна бути такою ж як і для вироків, що постановляються судами України;

удосконалено:

- порядок визначення допустимості виконання судових рішень, постановлених іноземними судами в Україні;

- положення щодо підсудності приведення вироків іноземних судів у

відповідність із законодавством України, судом першої інстанції;

– адміністративну процедуру визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів;

дістали подальшого розвитку:

– теоретична, правова й практична можливість застосування норм міжнародного права в українському кримінально-процесуальному законодавстві;

– положення про те, що держава виконання вироку визнає вирок з використанням судової або адміністративної процедури своєї держави і таким чином замінює міру покарання, призначену в державі винесення вироку, мірою покарання, передбаченою законодавством держави виконання вироку за такий самий злочин;

– висновок про те, що після приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України, суду необхідно провести процедуру набрання ним законної сили, а також суд, який постановив вирок здійснює звернення вироку до виконання на основі чинного законодавства України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки і пропозиції є значним внеском у розвиток науки кримінального процесу.

Одержані результати дисертації використані:

– у *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КПК України, а також при доопрацюванні проекту нового КПК України, при прийнятті відомчих нормативних актів з відповідних процесуальних питань (лист до Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності №50ВР від 10.12.2010 р.);

– у *практичній діяльності* як рекомендації з розслідування злочинів (акт Головного слідчого управління МВС України №13/11-15273 від 10.12.2010 р.);

– у *навчальному процесі* – при написанні окремих розділів (глав) підручників і навчальних посібників з курсу «Кримінальний процес», при підготовці лекцій і проведенні занять за відповідними темами (акт впровадження НАВС від 15.12.2010 р., акт впровадження Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка від 28.12.2010 р., акт впровадження Поліцейської фінансово-правової академії від 16.11.2010 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором і були обговорені на науково-практичних конференціях «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Хмельницький, 2009 р.), «Імперативи розвитку юридичної та безпекової науки» (м. Київ, 2010 р.), «Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України» (круглий стіл, м. Київ, 2011 р.).

Публікації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано шість наукових праць, у тому числі три статті – у фахових виданнях України.

Структура дисертації обумовлена метою та предметом дослідження,

відповідає логіці наукового пошуку й вимогам ВАК України і складається зі вступу, трьох розділів, що включають десять підрозділів, висновків, додатку та списку використаних джерел (172 найменування). Повний обсяг дисертації становить 192 сторінки, з них загальний обсяг тексту – 166 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність її теми, визначаються мета та завдання дослідження, його об'єкт та предмет, формулюється новизна роботи, пропонується теоретичне та практичне застосування положень дисертації та одержаних висновків, подається ступінь апробації результатів дослідження та список публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 «Поняття та особливості правового регулювання визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Поняття та особливості визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів»* дається аналіз виникнення такого виду правової допомоги, як визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів. На думку дисертанта необхідність існування інституту передачі зумовлена тим, що кількість наших громадян, що відбувають покарання в місцях позбавлення волі на території інших держав, значно перевищує кількість іноземних громадян, що відбувають покарання в Україні. Це з урахуванням того, що на сьогодні Українські в'язниці переповнені, багато засуджених страждають на інфекційні захворювання, не мають можливості працювати.

Зазначається, що у сучасних юридичних виданнях не вдається знайти визначення передачі засуджених, а тому цей інститут іменується видачею засуджених або видачею обвинувачених. У цьому аспекті проаналізовано основні відмінності передачі засудженого від видачі обвинуваченого у вчиненні злочину та зроблено висновок, що видача обвинуваченого означає переміщення особи в сферу судової юрисдикції тієї держави, яка зацікавлена в його покаранні, а видача засудженого – його переміщення в сферу виконавчої юрисдикції тієї держави, яка, реалізувавши відносно даної особи свою судову юрисдикцію, зацікавлена у виконанні вироку суду. Зроблено висновок, що при всій відмінності аналізованих інститутів існують багато спільних моментів які їх об'єднують. Перш за все функціональність надання правової допомоги саме в боротьбі із злочинністю. Звідси виникає і спільність деяких принципів, схожість підстав для надання допомоги і відмови в її наданні. Це можливо лише тому, що ці вимоги – як позитивні (подвійна злочинність), так і ретроспективні (обопільна караність позбавленням волі на певний строк) – загалом і в цілому співпадають. Без цієї тотожності (подвійної кримінальності) неможлива і видача злочинців.

Подається визначення передачі засуджених осіб до позбавлення волі для відбування покарання в державі, громадянами якої вони. Передача засуджених осіб можлива: а) на основі міжнародного і внутрідержавного законодавства;

б) особа, що вчинила злочин і засуджена однією державою, передається іншій державі, громадянином якої є засуджений, для виконання покарання у вигляді позбавлення волі; в) передача здійснюється за ініціативою обох держав, самого засудженого і його представників; г) передача здійснюється з метою забезпечення можливості особі відбувати покарання в державі громадянства (або постійного місця проживання).

Дисертант приходить до висновку, що визнання і виконання іноземних судових вироків залишається за судовою владою країни громадянства засудженої особи. Визнаючи і виконуючи іноземні судові рішення на своїй території, держава без применшення власного суверенітету виконує свої функції з охорони прав і свобод власних громадян. На основі викладеного дисертант доводить, що передача засуджених повинна ґрунтуватися на взаємній пошані національного суверенітету і юрисдикції, а також невторчання у внутрішні справи, як держави винесення вироку, так і держави його виконання. Передача засуджених осіб у країну громадянства здійснюється тільки у зв'язку із злочином, але не правопорушенням. Отже, об'єктами передачі є тільки особи, засуджені за вчинення злочину, які ще не відбули покарання.

У підрозділі 1.2. «Правова основа визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів» досліджено правові основи передачі засуджених осіб у країну їх громадянства, визначено сутність і місце правових актів у процесі визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів.

Вироки іноземних судів можуть визнаватися і виконуватися на території нашої держави, якщо взаємність передбачена міжнародним договором. У ст. 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства нашої країни. Положення аналогічного змісту містить й ст. 17 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22.12.1993 р. Теорія взаємності або взаємної співпраці має безпосередній зв'язок з теорією міжнародної ввічливості. Суть її по одному з трактувань, до якої, на думку дисертанта, доцільно схилитися, може бути зведена до відмови у визнанні і приведенні у виконання рішення іноземного суду, якщо за законом держави, де судовий акт був винесений, принцип *res judicata* (неприпустимості повторного розгляду справи по суті) не діє відносно судових актів визнаючої держави.

Дисертант обґрунтовує, що інститут передачі засудженого для виконання покарання у вигляді позбавлення волі в державі його громадянства недостатньо врегульований в рамках внутрідержавного законодавства, тобто в чинному КПК України він взагалі не передбачений. Певну роль зіграло і те, що інститут передачі засуджених достатньо новий. На сьогодні тільки декілька міжнародних договорів цього інституту мають відношення до України: це Європейська конвенція про міжнародну чинність кримінальних вироків (від 28.05.1970 р.), Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є (від 19.05.1978 р.), Конвенція про передачу засуджених осіб (від 21.03.1983 р.) та двосторонні договори, які

регулюють інститут передачі засуджених.

Аналіз названих документів разом з іншими міжнародними і внутрішньодержавними актами дозволяє таким чином змалювати даний інститут, при здійсненні процедури передачі, в якій називаються як сторони «держава винесення» і «держава виконання вироку» вбачається необхідність визнання та виконання іноземного судового рішення. При цьому компетентний орган держави виконання вироку звільнений від доказової діяльності. Виключно за матеріалами справи, не піддаючи сумнівам встановлені факти та юридичну кваліфікацію, не перевіряючи законність процесуального порядку його постановлення (це є компетенцією вповноважених органів держави винесення вироку), такий орган вирішує питання щодо обсягу виконання вироку.

У підрозділі 1.3. «Принципи передачі та правові гарантії захисту прав та законних інтересів засуджених осіб, що передаються в державу громадянства для відбування покарання» автор аналізує принципи права реалізації визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів, як важливу гарантію захисту основних прав і свобод людини і громадянина.

На думку дисертанта слід виділяти наступні принципи інституту передачі засуджених осіб в державу її громадянства для відбування покарання: принцип наявності громадянства іншої держави і відсутність постійного місця проживання на території держави винесення вироку; принцип «подвійної караності»; принцип не притягнення до кримінальної відповідальності повторно за одне і те ж діяння; принцип передачі засудженої особи за наявності можливості продовження виконання вироку в країні громадянства чи постійного місця проживання; принцип врахування бажання засудженої особи, щодо країни відбування покарання; принцип гуманності. На основі аналізу перелічених принципів автором зроблено висновок, що передача засуджених осіб в державу їх громадянства для відбування покарання, проводиться за наявності бажання цієї особи відбувати покарання тільки в державі, громадянином якої є засуджений. При цьому слід дотримуватися принципу «подвійної караності», а також держава виконання вироку повинна мати можливість виконання винесеного вироку. В ході реалізації передачі засудженої особи для виконання покарання в державу громадянства, існує можливість пом'якшення покарання.

Проведений аналіз дозволив визначити, що правові гарантії захисту прав і законних інтересів засуджених осіб, які передаються в державу для відбування кримінального покарання істотно обмежують правовий статус людини (89 % вивчених справ). Але, яким би воно не було, на думку дисертанта, за засудженими завжди зберігається певна сфера дозволеної поведінки, межі якої в значній мірі визначаються як потребами досягнення мети покарання, так і цінністю прав і свобод людини. Автором наголошується, що з одного боку, визнання і виконання іноземного судового рішення замість відновлення порушеного права і може потягти за собою не захист прав і інтересів, що охороняються законом, а їх утиск. Проте, коли дотримано процедуру перевірки

сукупності правових умов для визнання, то цим самим можна практично звести нанівець небезпеку визнання і виконання іноземних судових рішень, тим більше що позитивні моменти такого визнання і виконання явно будуть переважати.

На підставі зазначеного дисертант зіставивши переваги і недоліки передачі засуджених для подальшого відбування покарання у вигляді позбавлення волі в державу їх громадянства приходять до висновку, що це гуманний акт міжнародної співпраці, який необхідно розвивати з метою ефективного виправлення засуджених, охорони їх прав, свобод і законних інтересів, надання засудженим допомоги в соціальній адаптації.

У підрозділі 1.4. *«Порядок передачі іноземних громадян, засуджених судами України, для відбування покарання в країну свого громадянства»* автором розкривається процесуальний порядок передачі іноземних громадян, засуджених судами України, для відбування покарання в країну свого громадянства.

Дисертант приходять до висновку, що реалізація завдань кримінального судочинства при передачі для виконання іноземному органу судового рішення у кримінальній справі повинні виходити з наявності у них даних (відомостей), що вказують на кращі перспективи соціальної реадaptaції особи. Така інформація може стосуватися наявності у засудженого стійких родинних зв'язків на території іноземної держави, належності до громадянства держави, на території якої перебуває ця особа, можливості впливу строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності у зв'язку з відбуванням особою покарання на території іншої держави, знаходження майна особи в іншій країні тощо. Сукупність названих умов і підстав дозволяє розпочати процедуру передачі іноземному органу для подальшого виконання судового рішення у кримінальній справі.

Автором визначено, що для забезпечення реалізації права засудженого на ініціювання процедури передачі виконання вироку до іншої держави міжнародні договори України зобов'язують держави роз'яснювати йому можливість звертатися з відповідним проханням, а деякі з них, навіть, персоніфікують цей обов'язок, покладаючи його на посадових осіб органів управління кримінально-виконавчої системи держави винесення вироку. Відповідна гарантія повинна стосуватись і реалізації прав родичів засудженого, що має місце в двосторонніх договорах про передачу де вказується на необхідність забезпечити роз'яснення цього права близьким родичам засудженого.

Звичайно ж, для компетентного органу держави виконання вироку, отриманої в такий спосіб, інформації є недостатньо, щоб ініціювати передачу засудженого. З огляду на необхідність її перевірки і деталізації, міжнародні договори надають цьому органу можливість звернутись до компетентної установи країни винесення вироку з запитом про надання йому необхідних відомостей. Відповідь на цей запит повинна містити наступні дані: 1) прізвище, дату і місце народження засудженої особи; 2) наявність постійного місця

проживання (адреси) на території держави виконання вироку; 3) виклад фактів, на яких ґрунтується вирок; 4) вид і тривалість покарання, а також дату, з якої починається його обчислення. Ці ж відомості компетентний орган держави винесення вироку зобов'язаний повідомити установі держави виконання вироку і у випадку, коли такі заяви згаданих процесуальних учасників надійшли безпосередньо до нього.

На підставі зазначеного аналізу дисертант наголошує, що обов'язковому з'ясуванню Міністерством юстиції підлягає позиція засудженої особи, а в окремих випадках його законного представника, щодо можливості здійснення такої передачі. На даний час така згода оформляється письмовою заявою особи, що завіряється установою, в якій вона відбуває покарання (100 % вивчених справ). Про результат розгляду Міністерство юстиції України інформує іноземний орган, який звернувся з проханням про передачу засудженої в Україні особи, чи особу, за ініціативою якої розглядалось це питання. У кожному випадку про прийняте рішення слід повідомляти також і засудженого, незалежно від того чи звертався він з відповідним клопотанням.

Розділ 2 «Приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Процесуальні особливості приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України» досліджується особливий процесуальний порядок приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України.

Автор приходить до висновку, що під час приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України необхідно вирішити значну кількість споріднених питань: про допустимість виконання іноземного судового рішення, про його легалізацію і про національні засоби, за допомогою яких воно може бути приведено до виконання. Вирішення зазначених питань вимагає від держави виконання вироку іноземного суду застосування певних процедур, зміст і особливості яких повинен визначати внутрішньодержавний процесуальний закон, але на жаль в Україні такого до теперішнього часу не має.

На підставі аналізу Інструкції про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства 1999 р. дисертант приходить до висновку, що в Україні використовується адміністративна процедура, тобто питання про допустимість виконання іноземних судових рішень вирішує Міністерство юстиції України. Також важливим є висновок, що держава виконання вироку, визнає вирок з використанням адміністративної процедури своєї держави і таким чином замінює міру покарання, призначену в державі винесення вироку, мірою покарання, передбаченою законодавством держави виконання вироку за такий самий злочин. Автор, на основі аналізу практики визнання судами вироків іноземних держав, приходить до висновку (93 % вивчених справ), що сьогодні в Україні переважно застосовується процедура заміни вироку, яка полягає у тому, що, визнаючи вирок іноземної держави і виносячи постанову про його виконання на території України, суди змінюють

кваліфікацію дій засуджених відповідно до КК і визначають покарання. При цьому суди схильні істотно пом'якшувати покарання у порівнянні з вироком іноземної держави. На думку дисертанта та враховуючи обмежені процесуальні можливості, що надаються статтями 409 і 411 КПК, судам можна рекомендувати переважно застосовувати процедуру заміни вироку іноземного суду, передбачену ст. 11 Конвенції 1983 р., із дотриманням, наскільки це можливо, природи і тривалості покарання, визначеного судом іноземної держави. Разом з тим, на думку автора, не можна вважати помилковими рішення судів про продовження виконання вироку іноземної держави в порядку ст. 10 Конвенції 1983 р., оскільки ця стаття також передбачає співвіднесення призначеної міри покарання з покаранням, передбаченим внутрішнім законодавством держави виконання вироку, на підставі рішення суду, якщо законодавство держави виконання вироку цього вимагає. Проте держава виконання вироку: повинна врахувати висновки, що ґрунтуються на фактах, які ясно викладені або припускаються в рішенні, прийнятому державою винесення вироку; не може замінювати міру покарання, що передбачає позбавлення волі, грошовим штрафом; зараховує у строк покарання весь період, впродовж якого засуджена особа була позбавлена волі; не може посилювати кримінальне покарання засудженої особи і не повинна вважати обов'язковими жодні мінімальні строки позбавлення волі, які законодавство держави виконання вироку може передбачати за вчинення злочину або злочинів.

Автором на основі аналізу норм чинного законодавства зроблено висновок, що не дивлячись на широке використання понять визнання і виконання іноземних судових рішень, єдність підходу до даних категорій присутня не завжди.

У підрозділі 2.2. «Застосування амністії, помилування» проводиться ґрунтовний аналіз процесуального порядку застосування амністії та помилування державою виконання вироку щодо осіб, засуджених до позбавлення волі та переданих для подальшого відбування покарання в країну свого громадянства.

Досліджуючи питання пов'язані з застосуванням амністії та помилування автор приходить до висновку, що згідно ст. 12 Конвенції про передачу засуджених осіб 1983 р. право на прийняття рішення про амністію, помилування або пом'якшення вироку відповідно до свого законодавства має держава виконання вироку. Щодо права на перегляд судового рішення, то таке право, має тільки держава винесення вироку. На державу виконання вироку накладається обов'язок надати інформацію стосовно виконання вироку (в якій формі, не визначено, але, вбачається, що це питання має регулюватись внутрішнім законодавством держави виконання вироку).

На основі ґрунтовного аналізу дисертант приходить до висновку, що застосування закону про амністію, помилування здійснюється у загальному порядку, визначеному КПК України. Оскільки амністія і помилування здійснюється не судом, а відповідно суб'єктами законодавчої і виконавчої влади, це дозволяє віднести їх швидше до державно-правового, чим

кримінально-правового інституту. Згідно ст. 92 Конституції України, Закону України «Про застосування амністії в Україні» амністія оголошується спеціальним законом про амністію, який приймається Верховною Радою України у кожному конкретному випадку. Амністія є повним або частковим звільненнями від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, винних в вчиненні злочинів. Отже, дія закону про амністію розповсюджується на злочини, вчинені до дня вступу його у силу, тобто не тільки на засуджених, а і на осіб, що вчинили суспільно небезпечні дії, які ще не були предметом судового розгляду. Тому акт амністії може полягати в звільненні від покарання (основного і додаткового), скороченні терміну покарання, звільненні від додаткового покарання. Як правило, акт амністії видається з приводу знаменних дат і розглядається в нерозривному зв'язку з правовою і політичною ситуацією, виступаючи як прояв гуманізму держави. Умови і інші обставини, зазначає дисертантка, з урахуванням яких застосовується амністія, у кожному конкретному випадку визначаються самим актом амністії.

Дисертант визначає, що держава виконання вироку може застосовувати до осіб, засуджених до позбавлення волі та переданих для подальшого відбування покарання три види амністії: повну, коли передбачається повне звільнення від кримінальної відповідальності або від відбування покарання; часткову – при частковому звільненні осіб від відбування призначеного судом покарання і умовну, яка застосовується у виняткових випадках, з метою припинення суспільно небезпечних групових проявів. Особи, на які розповсюджується амністія, можуть бути звільнені від відбування як основного, так і додаткового покарання. Засудженого до позбавлення волі та переданого для подальшого відбування покарання може бути амністовано під час приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України.

На думку автора питання пов'язані із застосуванням акта помилування особи, яка засуджена іноземним судом та відбуває покарання в Україні згідно з ч. 1 ст. 44 КК України може звільнитися від кримінальної відповідальності на підставі акта помилування. Установивши в стадії судового розгляду, під час приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України, наявність акта помилування, суд постановляє обвинувальний вирок із звільненням засудженого від покарання. Право на клопотання про помилування має особа, яка: засуджена судом іноземної держави і передана для відбування покарання до України без умови про незастосування помилування; засуджена в Україні і передана для відбування покарання іноземній державі, якщо відповідна установа цієї держави погодилася визнати і виконати ухваленого в Україні рішення про помилування.

Дисертант зазначає, що згідно з чинним законодавством рішення про звільнення внаслідок акта амністії приймається судами. На відповідні суди покладено й обов'язок виконувати укази Президента України про помилування засуджених, які відбувають покарання, не пов'язані з ізоляцією від суспільства.

Таким чином, безпосередньо судами вирішується чимало питань щодо застосування актів амністії та здійснення помилування.

Розділ 3 «Порядок розгляду справ» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Визначення підсудності» проводиться аналіз процесуальних питань, пов'язаних з визначенням підсудності справ щодо визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів в кримінальних справах.

На думку дисертанта, визначення підсудності справ щодо визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів в кримінальних справах чинним КПК України не регулюється зовсім. Єдиним нормативно-правовим актом який частково визначає підсудність є Інструкція про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства 1999 р., що покладає обов'язок визначення допустимості прийняття до виконання рішення іноземного суду, пов'язаного з передачею засудженої особи чи застосування до неї заходів нагляду, на Міністерство юстиції України. Проаналізувавши вказану Інструкцію автор дійшов висновку, що в Україні до теперішнього часу порядок визначення допустимості прийняття до виконання іноземних судових рішень у інших випадках, крім вказаних, залишається нерегульованим, що призводить до застосування вказаного положення за аналогією (так вважають 79 % опитаних респондентів).

Дисертант стверджує, що в Україні на підставі Європейської конвенції про передачу засуджених осіб 1983 р. діє порядок визнання вироку з використанням судової процедури. Цей висновок підтверджується п. 6.12 Інструкції, де зазначено, що направлення матеріалів до Верховного суду України здійснюється для визначення підсудності справи про визнання і виконання рішення іноземного суду. Отримані матеріали, Верховний суд України надсилає до відповідного суду за місцем перебування під вартою такої особи, а відповідно ст. 409 КПК таким судом є місцевий суд за місцем перебування переданої особи. Автор вважає, що, хоча в цих же положеннях фактично визначено підсудність таких справ – місцевий суд за місцем перебування під вартою переданої особи, втім цей підхід є недосконалий. Роль Верховного суду України зводиться лише до скерування матеріалів конкретному суду для їх подальшого розгляду, що можна здійснити і без його участі, чітко визначивши у законі правила про підсудність. На підставі зазначеного аналізу дисертант пропонує доповнити кримінально-процесуальний закон нормою, відповідно до якої справи про виконання рішень іноземних судів розглядаються місцевими судами за місцем перебування переданої особи під вартою, а в свою чергу справи про визнання рішень іноземних судів стосовно застосування до особи примусових заходів медичного характеру слід віднести до підсудності апеляційних судів за місцем знаходження медичного закладу, до якого переведена особа для проведення лікування.

У підрозділі 3.2. «Обсяг процесуальних прав засудженого» автор досліджує об'єм процесуальних прав переданої особи під час розгляду справи

судом України.

Дисертант проаналізувавши ратифіковані конвенції, двосторонні договори, а також чинний Кримінально-процесуальний кодекс України, дійшов висновку, що в них не визначено обсяг процесуальних прав засудженого під час розгляду справ судами України у зв'язку з виконанням рішення іноземного суду у кримінальних справах. Зроблено висновок, що неурегульованість питання слід вирішувати шляхом застосування аналогії закону, а саме ст. 263 КПК України, яка визначає права підсудного під час судового розгляду справи. Дана стаття закріплює перелік процесуальних прав, які дозволяють підсудному (засудженому) брати активну участь в розгляді справи судом України у зв'язку з виконанням рішення іноземного суду у кримінальних справах, ефективно відстоювати позицію щодо перекваліфікації діяння, у зв'язку з яким була засуджена особа в країні винесення вироку, у відповідності до норм Кримінального кодексу України, скасування, залишення чи обрання запобіжного заходу до засудженого, зарахування строку відбутої в державі винесення вироку частини покарання. Таким чином, щоб засуджений зміг реалізувати свої права, тобто діяти так, як передбачено в законі, йому необхідна наявність певних умов. Такими умовами, зокрема, є гарантії суб'єктивних прав і законних інтересів в стадії розгляду справи судом України у зв'язку з виконанням рішення іноземного суду у кримінальних справах.

У підрозділі 3.3. «Звернення вироку до виконання» дисертант розглядає питання пов'язані з особливостями звернення вироку іноземного суду в Україні.

На думку автора в чинному законодавстві не міститься норм які регулюють виконання саме рішення суду іноземної держави, а тому таке виконання слід проводити на основі діючого КПК, тобто процедура виконання повинна бути такою ж як і для вироків, що постановляються судами України. Автор стверджує, що за результатами розгляду суд у нарадчій кімнаті виносить ухвалу про визнання рішення суду іноземної держави та його приведення у відповідність із законодавством України, у якій мають зазначатись відомості про дату і місце постановлення рішення, суд який постановив рішення, особу засудженого, його громадянство і місце проживання. Після винесення відповідним судом рішення про визнання вироку іноземної держави та його приведення у відповідність із законодавством України копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та Державної пенітенціарної служби України. Безпосереднє приведення у виконання вироку судом здійснюється при виправданні підсудного. У цих випадках суд негайно в залі судового засідання звільняє підсудного, такого, який знаходиться під вартою. Вирок, що вступив в законну силу, звертається до виконання судом, що постановив вирок, не пізніше за три доби з дня його вступу в законної сили.

Дисертант зазначає, що необхідною умовою виконання вироку є набрання ним законної сили. Це означає, що вирок у відповідності із законом є обов'язковим для всіх державних і громадських органів, підприємств, установ і організацій, посадових осіб та громадян і підлягає виконанню на всій території

України. Автор приходить до висновку, що вирок суду, який є найважливішим актом правосуддя, повинен бути законним та обґрунтованим, складеним юридично грамотно, з коротким, чітким і зрозумілим формулюванням висновків, щоб при його виконанні не виникало питань і сумнівів, які потребують уточнення.

У підрозділі 3.4. «Вирішення питань, пов'язаних з виконанням вироку» досліджуються процесуальні питання, пов'язані з виконанням вироку суду іноземної держави на території України.

Дисертант, аналізуючи питання, які вирішуються судом у процесі фактичного виконання вироку та після відбуття засудженим призначеного покарання приходить до висновку, що під час вирішенні питань, пов'язаних із виконанням вироку суду іноземної держави стосовно громадянина України, суд повинен керуватися не лише нормами чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства і положеннями відповідних договорів про передачу засуджених осіб для подальшого відбування покарання, але й враховувати вимоги Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Статтею 5 Конвенції заборонено будь-яке позбавлення особи її свободи, за кількома винятками, зокрема у випадку законного ув'язнення особи після її засудження компетентним судом. З цього положення автор робить висновок, що всі питання які виникають з виконанням вироку іноземного суду вирішуються згідно законодавства України.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства та практики його застосування, теоретичного осмислення наукових праць і положень, у роботі сформульовані результати та пропозиції, що характеризуються науковою новизною та мають теоретичне й практичне значення, зокрема:

1. Визначено, що передача засуджених осіб до позбавлення волі для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є – це акт міжнародної співпраці, що реалізується на основі міжнародного і внутрідержавного законодавства та полягає в передачі особи, що вчинила злочин і засуджена однією державою, іншій державі, громадянином якої є засуджений, для виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Передача здійснюється за ініціативою обох держав, самого засудженого і його представників, в цілях забезпечення можливості особі відбувати покарання в державі громадянства (або постійного місця проживання).

2. Обґрунтовано, що передача засуджених осіб в державу її громадянства для відбування покарання повинна ґрунтуватись на таких принципах: принцип наявності громадянства іншої держави і відсутність постійного місця проживання на території держави винесення вироку; принцип «подвійної караності»; принцип не притягнення до кримінальної відповідальності повторно за одне і те ж діяння; принцип передачі засудженої особи за наявності

можливості продовження виконання вироку в країні громадянства чи постійного місця проживання; принцип врахування бажання засудженої особи, щодо країни відбування покарання; принцип гуманності.

3. На підставі аналізу чинних нормативно-правових актів, що регулюють визнання і виконання в Україні рішень іноземних судів, автором зроблено висновок, що цей правовий інститут недостатньо врегульований в рамках внутрідержавного законодавства України, а в чинному КПК України він взагалі не передбачений, що негативно позначається під час приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України. У зв'язку з чим пропонується доповнити діючий КПК України розділом: «Передача осіб, засуджених до позбавлення волі, в державу громадянства, для відбування покарання»

4. Досліджено, що на основі аналізу практики, яка склалась в Україні, приводячи у відповідність вирок іноземної держави законодавству України і виносячи постанову про його виконання на території України (90 % вивчених справ), суди змінюють кваліфікацію дій засуджених відповідно до КК і визначаючи покарання істотно його пом'якшують у порівнянні з вирокom іноземної держави.

5. Визначено, що під час приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України суд: повинний врахувати висновки, що ґрунтуються на фактах, які ясно викладені або припускаються в рішенні, прийнятому державою винесення вироку; не може замінювати міру покарання, що передбачає позбавлення волі, грошовим штрафом; зараховує у строк покарання весь період, впродовж якого засуджена особа була позбавлена волі; не може посилювати кримінальне покарання засудженої особи і не повинна вважати обов'язковими жодні мінімальні строки позбавлення волі, які законодавство держави виконання вироку може передбачати за вчинення злочину або злочинів.

6. Аналіз особливостей вирішення питань, що пов'язані з виконання рішення іноземного суду в Україні, зокрема щодо застосування закону про амністію, помилування, умовно дострокове звільнення особи від відбуття покарання тощо, здійснюється у загальному порядку, визначеному КПК України. Рішення про звільнення внаслідок акта амністії приймається судами. На відповідні суди покладено й обов'язок виконувати укази Президента України про помилування засуджених, які відбувають покарання, не пов'язані з ізоляцією від суспільства. Таким чином, безпосередньо судами вирішується чимало питань щодо застосування актів амністії та здійснення помилування.

7. Досліджено особливості встановлення підсудності, щодо приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України. Це питання є досить проблемними і пов'язано це із тим, що на теперішній час питання підсудності справ щодо виконання рішень іноземних судів в Україні не визначено, в зв'язку з чим викає багато проблем. З урахуванням цього необхідно внести зміни, як до діючого КПК так і до проекту КПК України щодо підсудності справ про виконання рішень іноземних судів, передбачивши, що

такі справи розглядаються місцевим судом за місцем перебування переданої особи під вартою, а справи про визнання рішень іноземних судів стосовно застосування до особи примусових заходів медичного характеру слід віднести до підсудності апеляційних судів за місцем знаходження медичного закладу, до якого переведена особа для проведення лікування.

8. Визначено, що до гарантій забезпечення прав, засуджених громадян України судами іноземних державна, під час приведення вироку у відповідність законодавству України слід віднести: бути в терміновому порядку і негайно повідомленим на зрозумілій мові про особливості діяльності суду, щодо приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України та можливі наслідки такого приведення і відповідно мати достатній час і можливість для підготовки свого захисту; захищати себе особисто або за допомогою вибраного ним самим захисника або, якщо у нього немає достатніх коштів для оплати послуг захисника, мати призначеного захисника безкоштовно, коли того вимагають інтереси правосуддя.

9. Обґрунтовано, що до процесуальних права засудженого громадянина України судами іноземних держав під час приведення вироку у відповідність законодавству України слід віднести право оскарження рішення, що прийняв суд за результатами розгляду питань у зв'язку з виконанням рішення іноземного суду у кримінальних справах, хоча такого права засудженого чи його захисника в чинному законодавстві України також не передбачено.

10. Визначено, що до теперішнього часу процесуального порядку звернення вироку до виконання, після приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України, в чинному законодавстві не передбачено, а тому таке виконання слід проводити на основі діючого КПК, тобто процедура виконання повинна бути такою ж як і для вироків, що постановляються судами України.

11. Зроблено висновок, що окремої процесуальної процедури, звернення вироку до виконання, після приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України суду в чинному КПК не визначено, а тому за аналогією, слід проводити процедуру набрання ним законної сили на основі чинного законодавства України і всі питання які виникають під час виконанням вироку іноземного суду вирішувати згідно чинного КПК України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Тростянська Я. І. Визнання та виконання в Україні вироків іноземних судів в кримінальних справах та їх відмінність від інших видів правової допомоги / Я. І. Тростянська // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 12. – С. 167–171.

2. Тростянська Я. І. Принципи правового регулювання визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів в кримінальних справах / Я. І. Тростянська // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – №5. – С.159–162.

3. Тростянська Я. І. Захист прав і законних інтересів засуджених осіб, що передаються в державу громадянства для відбування покарання / Я. І. Тростянська // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 7. – С.160–163.

4. Тростянська Я. І. Особливості та значення інституту передачі засудженої особи в державу її громадянства для відбування покарання / Я. І. Тростянська // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13-14 листопада 2009 року) : У 4-х частинах. – Частина четверта : «Кримінальне право. Кримінологія. Кримінально-виконавче право. Кримінальний процес. Криміналістика. Судова експертиза». – Хмельницький : Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2009. – С. 187–189.

5. Тростянська Я. І. Особливості правового статусу осіб, що підлягають передачі в державу громадянства для відбування покарання / Я. І. Тростянська // Імперативи розвитку юридичної та безпекової науки : матеріали науково-практичної конф. (Київ, 15 квітня 2010 р.). – К. : ФОП Ліпкан О. С., 2010. – С. 89–91.

6. Тростянська Я. І. Процесуальні особливості приведення вироків іноземних судів у відповідність із законодавством України / Я. І. Тростянська // Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України : матеріали круглого столу. (Київ, 20 травня 2011 р.). – К. : ФОП Ліпкан О. С., 2011. – С. 256–257.

АНОТАЦІЇ

Тростянська Я.І. Визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ – Київ, 2011.

Дисертація становить собою дослідження на монографічному рівні теоретичних та практичних проблем механізму визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні. Визначено поняття, принципи та гарантії визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні. Розглянуто процесуальний порядок приведення вироку іноземного суду у відповідність із законодавством України. Визначено гарантії забезпечення прав, засуджених громадян України, судами іноземних держав, під час приведення вироку у відповідність законодавству України. Досліджено міжнародно-правові договори України, що регулюють визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні, визначено особливості їхнього застосування на території України. На основі отриманих теоретичних в дисертації результатів сформульовані пропозиції щодо удосконалення кримінально-процесуального законодавства та інших нормативно-правових актів України.

Ключові слова: громадянство, відбування покарання, вирок іноземного суду, виконання вироку, визнання і виконання, міжнародно-правовий договір,

підсудність, передача засуджених, позбавлення волі.

АННОТАЦІЯ

Тростянська Я.І. Признание и исполнение в Украине приговоров иностранных судов. – Рукопис.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2011.

Диссертация представляет собой комплексное исследование на монографическом уровне теоретических и практических проблем механизма признания и исполнения приговоров иностранных судов в Украине.

Исследованы многосторонние и двухсторонние международно-правовые договора Украины, регулирующие признание и исполнение приговоров иностранных судов в Украине, особенности их применения в ходе передачи граждан Украины, осужденных судами иностранных государств для отбывания наказания в Украине. Определены принципы и правовые гарантии передачи осужденных лиц в страну своего гражданства для отбытия наказания. При этом акцентировалось внимание на то, что нарушение хотя бы одного принципа делает невозможным передачу осужденного.

Обосновывается, что в современных юридических публикациях не удается найти определения передачи осужденных, а потому этот институт именуется выдачей осужденных или выдачей обвиняемых. В этом аспекте проанализированы основные отличия передачи осужденного от выдачи обвиняемого в совершении преступления и сделан вывод, что выдача обвиняемого означает перемещение лица в сферу судебной юрисдикции того государства, которое заинтересовано в его наказании, а выдача осужденного – его перемещение в сферу исполнительной юрисдикции того государства, которое, реализовав относительно данного лица свою судебную юрисдикцию, заинтересовано в исполнении приговора суда. Сделан вывод, что при всем отличии анализируемых институтов существует много общих моментов, которые их объединяют.

Определено, что передача осужденных должна основываться на взаимном уважении национального суверенитета и юрисдикции, а также невмешательстве во внутренние дела, как государства вынесения приговора, так и государства его исполнения. Передача осужденных лиц в страну гражданства осуществляется только в связи с преступлением, но не правонарушением. Следовательно, объектами передачи являются только лица, осужденные за совершение преступления, которые еще не отбыли наказания.

Акцентировано внимание на том, что в уголовном судопроизводстве Украины содержание ходатайства о принятии к выполнению судебного решения иностранного суда не определено. В связи с чем, путем анализа международных договоров, ратифицированных Украиной, определены

основные положения такого ходатайства.

Осуществлён анализ международных Конвенций, регулирующих механизм передачи осужденных лиц в страну своего гражданства для отбытия наказания в результате которого определено, что страна исполнения приговора может использовать два вида процедур исполнения наказания относительно осужденного лица к лишению свободы: государство выполнения приговора немедленно продолжает выполнение приговора сразу на основе судебного или административного постановления; государство исполнения приговора признает приговор с использованием судебной или административной процедуры и таким образом заменяет меру наказания, назначенную в государстве вынесения приговора, мерой наказания предвиденной законодательством государства выполнения приговора за такое же преступление.

Внесены научно-обоснованные предложения, направленные на усовершенствование действующего уголовно-процессуального законодательства Украины и в проект нового УПК Украины.

Ключевые слова: гражданство, отбывание наказания, приговор иностранного суда, исполнение приговора, признание и исполнение, международно-правовой договор, подсудность, передача осужденных, лишение свободы.

SUMMARY

Trostyans'ka J.I. Recognition and implementation of foreign courts sentences in Ukraine. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of jurisprudence on a speciality 12.00.09 – criminal trial and criminalistics; judicial examination; operatively-search activity. – National academy of internal affairs. – Kyiv, 2011.

Dissertation is a research of theoretical and practical problems of mechanism of recognition and implementation of foreign courts sentences in Ukraine at monographic level. In the dissertation it is determined the concepts, principles and guarantees of recognition and execution of foreign courts sentences in Ukraine. It is determined the judicial order of bringing a sentence of foreign courts in accordance with the legislation of Ukraine. It is determined the guarantees of providing rights of convicted by foreign courts citizens of Ukraine during bringing of sentence in accordance to the legislation of Ukraine. It is investigated the international law agreements of Ukraine, which regulate recognition and implementation of foreign courts sentences in Ukraine, we have determined the features of their application on the territory of Ukraine. On the basis of theoretical knowledge in dissertation it is formulated the suggestions related to the improvement of judicial legislation and the others normatively legal acts of Ukraine.

Key words: citizenship, serving of punishment, sentence of foreign court, implementation of sentence, recognition and implementation, international law agreement, cognizance, transmission of sentenced people, imprisonment.